

ВІДГУК

офіційного опонента,
доктора наук із соціальних комунікацій
Тур Оксани Миколаївни
про дисертаційну працю

Добровольської Вікторії Василівни
«Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку
соціокомунікаційного простору культури України
в епоху цифрового суспільства»,

подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 26.165.01
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій
за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дослідження соціокомунікаційного простору культури в Україні та інформаційно-документаційного забезпечення його розвитку є актуальним, оскільки в сучасному цифровому суспільстві відбувається трансформація документальних ресурсів культури, видозмінюються їх форми, види, розширюється зміст і засоби презентації, що значно розширює культурний простір.

Документаційне забезпечення культури в епоху цифрового суспільства є новою вимогою подальшого розвитку культури як в національному, так і глобальному контексті. Стан цифрової культурної спадщини України сьогодні характеризується окремими сегментами, які формуються в наукових, освітніх та культурних закладах, що зберігають документальну спадщину та регулюють методичні засади документообігу, в тому числі в архівах і бібліотеках.

Тож актуальність теми представленого до захисту наукового дослідження зумовлена її спрямованістю на розроблення цілісної концепції інформаційно-документаційного забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в системі соціальних комунікацій, зокрема документознавчих досліджень.

Проблема інформаційно-документаційного забезпечення розвитку

1

НБ У В		
Вх. №	123	
26	02	2021 р.
Кіл. аркушів	9	

соціокомунікаційного простору культури в Україні в цифрову епоху в умовах співіснування традиційних та електронних ресурсів в культурному просторі, оцінки його стану та перспектив в контексті регуляторної функції держави за допомогою системи документів, що забезпечують розвиток соціокультурного простору, не була предметом комплексного теоретичного дослідження на рівні докторської дисертації.

Обрання за **об'єкт дослідження** становлення, розвиток і сучасний стан соціокомунікаційного простору культури України, за **предмет** – інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства зумовило формування значного переліку дослідницьких **завдань**, серед яких найважливішими, на мою думку, є такі: визначити сутність та обґрунтувати складові поняття «соціокомунікаційний простір культури» в контексті теорії соціальних комунікацій; обґрунтувати теоретико-методологічні засади дослідження соціокомунікаційного простору культури України; вивчити й узагальнити міжнародний досвід регулювання культурної політики та створення цифрового фонду документації культурної спадщини; виявити й узагальнити критерії відбору об'єктів історико-культурної документальної спадщини для оцифрування; окреслити перспективи розвитку документальних цифрових систем і ресурсів культурної спадщини в соціокомунікаційному просторі культури України.

Не применшуючи значущості інших завдань дисертації, хочу зазначити, що усі вони комплексно сприяють досягненню **мети** дисертації – розробленню цілісної концепції інформаційно-документаційного забезпечення розвитку сучасного соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства й окресленню перспектив розвитку документальних цифрових систем культурної спадщини в соціокомунікаційному просторі культури України.

Усі елементи наукової новизни отриманих результатів чітко й коректно сформульовані, їхня кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Науковим доробком дисертантки є застосування комплексного підходу до вирішення даної проблеми з використанням міжнародного досвіду та накреслення перспектив подальшого руху України у створенні документаційних цифрових систем культурної спадщини у соціокомунікаційному просторі.

Для досягнення мети дисертаційного дослідження Вікторія Василівна сформувала й опрацювала значну джерельну базу (605 позиції у списку джерел та літератури).

Повнота викладу основних результатів в наукових виданнях.

Важливо підкреслити, що достовірність результатів дослідження підтверджується не лише використанням джерельної бази, логікою та методологією дослідження, а й апробацією дисертанткою здобутків результатів наукових пошуків, які були оприлюднені у виступах на низці міжнародних, усеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах тощо. Тож науковий доробок дисертантки дає підстави дійти висновку про достатній рівень репрезентації основних положень дослідницької праці широкому науковому загалу.

Структура та обсяг дисертації.

Структура дисертації відображає логіку, послідовне виконання основних завдань та досягнення мети дослідження. Дисертація складається з титульного аркуша, анотації українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача за темою праці, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків у кінці розділів та загальних висновків, списку використаних джерел і літератури, додатків. Її оформлення відповідає вимогам МОН України.

Усі теоретичні, методологічні та практичні здобутки представлені в розділах дисертаційної праці.

Оцінка змісту дисертаційної праці.

У вступі переконливо обґрунтовано актуальність теми, чітко й коректно сформульовано мету дослідження, що конкретизується у поставлених дисертанткою завданнях, визначено предмет та об'єкт дослідження, логічно окреслено систему використаних авторкою дослідницьких методів.

У першому розділі **«Теоретичні основи дослідження розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні»**, окреслено теоретичні засади дослідження розвитку соціокомунікаційного простору культури в Україні, зокрема, здійснено огляд наукових публікацій, результати яких сформували теоретичні основи для вивчення наукових поглядів на поняття «культура» та «соціокомунікаційний простір культури», «цифровий простір культури», «інформаційний простір культури» у співвідношенні з функціями документаційного забезпечення управління культурою. На нашу думку, особливого схвалення заслуговує запропоноване та обґрунтоване авторкою визначення поняття **«соціокомунікаційний простір культури»** п. п. 1.4. (С. 82-84). Методологічною основою дисертаційного дослідження є розуміння соціокомунікаційного простору культури як складної динамічної системи, яка має свої функції, здійснює не лише кумуляцію і розповсюдження, але й продукування культурного продукту.

У другому розділі **«Розвиток управління культурою в мережевому суспільстві, досвід провідних західних держав у створенні цифрового фонду документації культурної спадщини»** висвітлено сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційного простору культури в Україні. Дисертантка підкреслює, що важливим завданням системи управління культурою, є розвиток культурного ресурсу галузі в мережі Інтернет, упровадженні сайтів і порталів, на яких представлені в цифровому вигляді нормативно-правові акти й інші документи організаційно-розпорядчої діяльності, а також ресурси творчого продукту культури України в його

різноманітні п. п. 2.3. (С. 165). В. В. Добровольська слушно зауважує, що особливим надбанням органів виконавчої влади має стати формування інтегрованого та комплексного цифрового ресурсу культурної спадщини, який також може стати часткою управлінських технологій Міністерства культури та інформаційної політики України, розробки відповідного методичного та документаційного забезпечення численних інформаційно-комунікаційних систем і ресурсів установ культури державної, комунальної та приватної власності.

Основу змісту *третього розділу* «**Заклади культури України як суб'єкти комунікаційної взаємодії та інформаційні документальні ресурси мережі Інтернет у соціокомунікаційному просторі**» склало висвітлення специфіки формування суспільного інформаційного образу закладів культури в соціальних середовищах інтернету. У роботі обґрунтовано важливість наявності у межах закладу культури інформаційного ресурсу, який може бути розміщений у публічному просторі, зокрема в соціальних мережах п. п. 3.1. (С. 212). Дисертантка наголошує також на тому, що в умовах становлення соціальних мереж як основного соціокомунікаційного середовища в глобальному, національному і навіть місцевому вимірах заклади культури повинні займати активну позицію в мережах, допомагаючи суспільству накопичувати цінну інформацію. У розділі проаналізовано сучасні тенденції розвитку Вікіпедії у напрямі заміни традиційних форм документування суспільнозначущих культурних подій, зокрема з використанням акційного підходу до активізації процесу її наповнення у формі конкурсів тощо. В. В. Добровольська робить висновок, що Вікіпедія з супутніми проектами є водночас і системою накопичення реферативної бази даних про документи культурного значення й величезною збіркою нових документів довідково-аналітичного характеру, які автономно формують суттєву частину документального забезпечення культурного простору держави.

Ґрунтовністю дослідження і практичним спрямуванням відзначається *четвертий розділ «Формування цифрового культурного простору України»*. У ньому ретельно проаналізовано підґрунтя відбору цифрових об'єктів історико-культурної спадщини та обґрунтовано основні засади збереження цифрової культурної спадщини. Дисертанткою здійснено комплексний аналіз підходів до створення культурологічного довідкового консолідованого цифрового інформаційного ресурсу як сукупності системно інтегрованих різнотипних інформаційних ресурсів, які наділені ознаками повноти, цілісності, несуперечності та створюють умови для надійного й оперативного отримання користувачами потрібних відомостей. У роботі, крім визначення основних завдань довідкового консолідованого інформаційного ресурсу, підкреслена важливість перегляду статусу авторських прав на матеріал, який заплановано оцифрувати. Дисертантка зауважує, що відбір об'єктів історико-культурної спадщини для оцифрування є завданням, яке має підтримати баланс між національним значенням фондів для історії національних держав й історії людства, запитами користувача та завданням збереження фондів.

У *п'ятому розділі «Документальні цифрові системи культурної спадщини в соціальних комунікаціях України: нова цифрова реальність культурного простору»* презентовано документальні системи культурної спадщини в соціальних комунікаціях України; окреслено перспективи розвитку документальних цифрових систем, що презентують культурну спадщину України. Дисертантка схарактеризувала цифрові проекти провідних національних бібліотек України, які вже сьогодні є цінним архівом і ресурсом, що забезпечує інформаційними джерелами культуру, науку, освіту. Вони виконують роль оперативного забезпечення широкої аудиторії користувачів історико-культурними джерелами, забезпечують популяризацію позитивного іміджу культури України в світі, формують консолідований страховий фонд цифрових копій документів

національної спадщини України для майбутніх поколінь. Дисертантка дійшла висновку, що досвід створення цих цифрових бібліотек, їх ресурсна база та довідкова інформація наближає Україну до створення загальнодержавного цифрового культурологічного консолідованого ресурсу, аналогічного тим, які підтримуються і функціонують у багатьох країнах світу як пріоритет державної культурної політики.

Завершується виклад основних результатів дослідження розгорнутими *висновками*, що стисло, але повно відображають основні положення кожного розділу роботи.

Отже, детальне ознайомлення з текстом дисертації Добровольської В. В. дає підстави стверджувати, що підхід дисертантки до вирішення проблеми інформаційно-документаційного забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю. Поставлена дисертанткою мета була досягнута повною мірою, а сама дисертація виконана а високому науковому рівні. Дослідницька робота Вікторії Василівни, що поєднує в собі наукові здобутки та наочність відображення матеріалу, може бути цінною у науково-практичному і в освітньо-просвітницькому середовищах.

Відповідність автореферату дисертаційній праці.

Ознайомлення з текстом автореферату доводить, що в ньому чітко та стисло відображено основні положення дисертаційної праці Добровольської Вікторії Василівни. Основні положення дисертації та змісту автореферату повністю ідентичні, що відповідає вимогам МОН України.

Позитивно оцінюючи в цілому наукові здобутки, вважаю за необхідне висловити деякі зауваження й побажання щодо цієї дослідницької праці:

1. На жаль, у тексті наукової праці Добровольської В. В. не подано, яке з визначень змісту поняття «культура» є найбільш прийнятним для дисертантки та її дослідження.

2. Треба відзначити, що критерії відбору об'єктів історико-культурної документальної спадщини для оцифрування вже досить активно впроваджуються у різних документно-комунікаційних системах суспільства (архівах, бібліотеках) і були детально розглянуті в наукових публікаціях, тому, на наш погляд не варто було приділяти цьому багато уваги, доцільно було б виокремити критерії відбору збереження цифрових за походженням об'єктів (“народжені цифровими” “born digital”).

3. У п'ятому розділі бажано було навести інформацію про цифрові проекти державних архівів.

4. У тексті наукової праці зустрічаються поодинокі лексичні та граматичні помилки, наприклад: понятійний, функціональний, значимий.

Однак висловлені зауваження не ставлять під сумнів отримані дисертанткою наукові результати, вони, можливо, допоможуть окреслити напрями подальшої дослідницької діяльності дисертантки.

Отже, дисертаційна праця «Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства» є актуальним дослідженням, що поглиблює досягнення документознавчої науки, є суттєвим внеском в розроблення теоретико-фундаментальних завдань та перспективних напрямів розвитку інформаційної діяльності.

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою Добровольською Вікторією Василівною кваліфікаційною науковою працею, що містить нові, науково обґрунтовані та практично цінні результати, які вирішують важливу наукову проблему теоретико-методологічного дослідження документознавчої реальності багатоаспектного соціокомунікаційного простору культури в умовах цифрового суспільства та репрезентації нової концепції її цілісного інформаційно-документаційного забезпечення, яке змінює традиційну сутність поняття документних систем та управління ними.

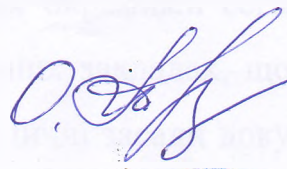

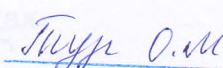
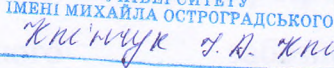
Актуальність обраної теми, ступінь обґрунтованості основних положень та висновків, новизна та повнота викладу в дисертаційному дослідженні та в опублікованих дисертанткою наукових працях, повною мірою відповідають тим вимогам, що висуваються до наукових праць.

Зважаючи на вищевказане, зазначу, що дисертаційна праця Добровольської Вікторії Василівни «Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України в епоху цифрового суспільства» відповідає чинним вимогам МОН України щодо докторських дисертацій, викладених у пп. № 9, 10, 12, 13 Положення «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство.

Офіційний опонент

доктор наук із соціальних комунікацій, доцент,
професор кафедри гуманітарних наук,
культури і мистецтва
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

 О. М. Тур

підпис
ЗАСВІДЧУЄТЬСЯ
Ст. інспектор відділу кадрів
КРЕМЕНЧУЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО

_____ 20__ р.

